

Komunikace vědy 1

ZÁKLADY RÉTORIKY, MLUVENÝ JAZYKOVÝ PROJEV

mluvený jazykový projev

- nezastupitelné místo ve společenské komunikaci
- hlavní prostředek realizace jednotlivce ve společnosti (je asi 40x častější než komunikace psaná)
- prvotnost mluveného jazyka
- s rozvojem technické civilizace jeho význam roste
- prostředek estetického působení

mluvený jazykový projev

- kultivovanost
- vyjadřovací pohotovost
- jazyková správnost
- odpovědný přístup k obsahu, formě i adresátům mluveného jazykového projevu

musí být obsahově správný a jazykově dokonalý

rétorika

- nauka o řečnickém umění
- řečnická praxe
- záporné hodnocení jazykového projevu
- nauka o přesvědčování
- teorie a praxe jazykové komunikace

rétorika

- humanitní obor související s
 - filozofií
 - logikou
 - psychologií
 - lingvistikou
 - sociologií
 - pedagogikou
 - estetikou
 - etikou

obsahová správnost

- jednoduchá poučka

„Mluv jen pokud máš co sdělit!“

- logická formulace myšlenek
- jednoznačné formulace

- prostředky:

- argument
- generalizace
- analogie

- nejčastější chyby:

- nevhodná argumentace
- zaměňování teze
- základní chyba
- bludný kruh
- chyba následku

slohová stránka

- správné pochopení obsahu sdělení vyžaduje vhodný způsob podání
- každou skutečnost lze vyjádřit mnoha způsoby (synonymie)
- snaha volit takový způsob podání, aby všichni posluchači správně rozuměli
- při větším počtu posluchačů je to obtížné, nutnost umět odhadnout úroveň publika (nejlépe je toto zjistit předem)

slohová stránka

- správné porozumění záleží i na míře explicitnosti vyjádření
- **explicitnost** versus **implicitnost** – na tom závisí i míra kompaktnosti (koheze) textu
- příklady

musíme mluvit spisovně?

- co je spisovná čeština?
- podoba psaná a mluvená (hovorová čeština)
- spisovný mluvený projev = společenská úcta k posluchači
- místní nářečí, interdialekty, obecná čeština
- slangy, argoty

slohová stavba mluveného sdělení

- volíme podle cíle sdělení, prostředí, podmínek vzniku sdělení
- cíl sdělení
- forma projevu:
 - mluvená
 - psaná

slohová stavba sdělení

- mluvená forma

- oslovení
- střídání typů vět
 - dialogické otázky
 - řečnické otázky
- změna mluvnické osoby
- ovlivňující vyjádření
- expresivní prostředky

- psané projevy

- sdělení bez přímého kontaktu
- grafická přehlednost
- více času na jejich vznik

slohová stavba sdělení

- slohový postup
 - popisný
 - vyprávěcí
 - výkladový
 - úvahový
 - informační

vztahují se na psané i mluvené projevy

slohové útvary veřejné komunikace

- referát
- přednáška
 - popularizační
 - vědecká
- komentář
- vystoupení v diskuzi
- projev
- proslov
- řeč
- projev v rozhlase/TV
- diskuze
- beseda
- debata
- interview

přednáška

- úvod
 - stať
 - závěr
-
- někdo si píše text doslovně, většina jen osnovu, někdo zcela improvizuje

prostředky řečnického slohu

- sugestivní
 - opakování jazykového vyjádření
 - anafora
 - diafora
 - tautologie
 - pleonasmus
 - enumerace
 - rektifikace
 - perioda
 - citáty

prostředky řečnického slohu

- **emfatické**
 - zvolání
 - řečnická otázka
- **názorné**
 - přirovnání
 - zaokrouhlování
 - přísloví, bajka, anekdota, osobní zážitek
 - parabola, hyperbola
 - nepřímá pojmenování
- **dramatické**
 - gradace

nejčastější chyby

- mluvní manýry
- parazitní zvuky
- vyšinutí z vazby
- atrakce
- zeugma
- kontaminace
- fráze, floskule, slovní smog

spisovná výslovnost

- styl základní
 - styl pečlivý
 - styl běžný
-
- výslovnost
 - výslovnost cizích slov

zvukové prostředky souvislé řeči

- členění řeči
 - rytmus
 - frázování
- slovní přízvuk
- modulace
- dynamika řeči
- větný přízvuk
- intonace
- modulace barvy hlasu
- tempo řeči je v průměru 95 – 105 slov za minutu

optické prostředky řeči

- mimika
- gestikulace

osobnost řečníka

- dominantní postavení
- odborné kvality
- působí na posluchače ještě dříve než začne mluvit (příchod, představování)
- sledovat zájmy posluchačů
- aktivizace posluchačů
- empatie
- přiměřený „oční kontakt“

osobnost řečníka

- pozor na „bublinu osobního prostoru“
- nerozlišovat „já“ a „vy“, ale vtáhnout posluchače do výkladu – jen „my“
- tréma
- ovládání svých nálad
- vyvarovat se nadměrného emočního vzrušení
- zvyšovat svou aktivní slovní zásobu (3 – 10.10³ slov)

potíže a jejich rozbor

- **vinen je lektor**

- nepřipraven odborně
- nepřipraven metodicky
- podcenění posluchačů
- neznalost ústní komunikace
- nespolečenské chování
- neobratnost při manipulaci s technikou

- **špatné prostředí**

- velký sál, špatná akustika
- nezdravé prostředí
- nevhodné umístění řečníka
- špatné, nepohodlné vybavení sálu

- **vinen je posluchač**

- hlad nebo těsně po jídle
- podcenění řečníka
- neschopnost sledovat výklad pro jeho velkou náročnost

potíže a jejich rozbor

- výklad nabitý informacemi
- výklad chudý na informace
- afektovaný výklad
- výklad trvale znevažující hodnotu sdělovaných informací

KONEC ::...